

Rønning, H. (2025). Fragmenter av en helhet de ikke ser. I R. Helde, A. Parmann & E. Suzen (Red.), *Undervisning i rettsvitenskap for de som ikke skal bli jurister* (s. 217–238). Fagbokforlaget. DOI: <https://doi.org/10.55669/oa5402011>

Kapittel 11

Fragmenter av en helhet de ikke ser

Hild Rønning¹

¹ Politi­høgskolen Bodø

Sammendrag: Dette kapitlet handler om undervisning av politistudenter i ordensjuss. Politiyrket er i utstrakt grad regelstyrt. Gjennom lovverket tildeles politiet omfattende kompetanse til å gripe inn overfor borgerne, i privatlivets fred, frata dem friheten og rådighet over eiendeler, om nødvendig med fysisk makt. Problemstillingen som reises er hvordan undervisningen i juss innen politioperative emner kan tilrettelegges slik at politibetjenter håndhever rett.

Metodedesign og empiri baserer seg på egne erfaringer fra undervisning, forskning, veiledning, sensur, evalueringer fra studenter og erfaringsdeling med andre undervisere, både jurister, politiutdannede og samfunnsvitere. Det argumenteres for at undervisningen må ha fokus både på det overordnede prinsipielle og det konkrete detaljerte regelverket. Slik kan verdivalg som ligger til grunn for lovgivningen synliggjøres, og videre danne grunnlag for et godt og forsvarlig skjønn. Det er av sentral betydning å synliggjøre utslag av prinsipp i den detaljerte regulering, slik at detaljregler ikke skygger over den overordnede rettslige regulering.

Nøkkelord: politi, politistudenter, rettsanvendere, tverrfaglig, ikke-jurister

Abstract: This chapter is about teaching police students in police law. The police profession is largely governed by rules. Through the legislation, the police are granted extensive competence to intervene in citizens' privacy, deprive them of their freedom, and dispose of assets, if necessary, with physical force. The issue raised in this chapter is how the teaching of law within police operative subjects can be arranged so that police officers enforce the law effectively.

The method design and empiricism are based on personal experiences from teaching, supervision, and censorship, evaluations from students, as well as experience sharing with other teachers at the Norwegian Police University College, including lawyers, police graduates, and social scientists. It is argued that the teaching must focus on both the overall principles and the concrete detailed regulations. In this way, the value choices that form the basis of the legislation can be made visible and further form the basis for good and sound judgment. It is of central importance to highlight the impact of principles in the detailed regulation so that detailed rules do not overshadow the overall legal regulation.

Keywords: police, police students, legal practitioners, interdisciplinary, non-lawyers

Innledning

«De skal jo ikke bli jurister»

Dette utsagnet har jeg hørt fra tid til annen gjennom mine snart 25 år som underviser i juridiske fag ved politiutdanningen. Utsagnet har gjerne kommet som reaksjon på innspill om form, dybde og omfang av undervisningen i juss ved politiutdanningen, samt hva som bør kreves av studentene. Ved flere anledninger er det også jurister som har kommet med utsagnet.

Men politityrket er i utstrakt grad regelstyrt. Som politi ute i ordenstjeneste må man ofte treffe avgjørelser raskt, gjerne basert på begrenset faktum. Regelverket som regulerer politiets ordenstjeneste inneholder inngrep av inngripende karakter, der borgernes rettssikkerhet i avgjørende grad avhenger av den enkelte politibetjents kunnskap om og ferdigheter i forsvarlig myndighetsutøvelse. Dette nødvendiggjør kunnskap om politiets inngrepshjemler, forståelse for hvilket faktum som er relevant, og ferdigheter i rettsanvendelse slik at ikke borgerne blir utsatt for myndighetsmisbruk, overgrep og usaklig forskjellsbehandling.

Mens politiets straffeforfølgning i betydelig grad skjer under kontroll av jurister fra påtalemyndigheten, forsvarer og retten, skjer vesentlige deler av politiets virksomhet uten slik kvalitetssikring. Dette gjelder politiets oppgave med å opprettholde ro og orden, ivareta sikkerhet og avverge og stanse lovbrudd. Politistudentene må derfor tilegne seg kunnskaper om reglene som er spesiallaget for politiets virksomhet bedre enn jurister (Rønning, 2017).

Undervisningen i ordensjuss må legge til rette for at politistudentene skjønner verdigrunlaget politiets virksomhet er bygget på. Den må også belyse den avveining av kryssende hensyn som lovgiver har foretatt ved lovutforming. I motsatt fall oppstår fare for at hensynet til effektivitet overskygger hensynet til rettssikkerhet.

Formålet med kapitlet

Hovedformålet med dette kapitlet er å vise hvordan undervisning i juss kan gjennomføres for at politistudentene skal bli i stand til å utføre ordenstjeneste i samsvar med de rettslige rammer. Vi er her inne på et rettsfelt som omtales som ordensjuss. Med dette menes regelverket som regulerer politiets anledning til å gripe inn for å opprettholde ro og orden, ivareta sikkerheten og

avverge og stanse lovbrudd. Videre inngår straffebud som er særlig aktuelle i patruljetjeneste. Politi i patruljetjeneste har også ansvar for å iverksette innledende etterforskning. Dette reguleres av straffeprosessloven.

Kapitlet bygger hovedsakelig på mange års erfaring med undervisning og forskning innen politirett. Det gis en helhetlig tilnærming til hvordan politistudenter kan få forståelse for, og ferdigheter i, materiell rett, juridisk metode og rettsanvendelse. Dette er for at de skal bli i stand til å håndheve rett. Presentasjonen vil også kunne være overførbart til andre profesjonsutdanninger der juridisk metode, rettsanvendelse og myndighetsutøvelse inngår.

Tittelen på kapitlet – «Fragmenter av en helhet de ikke ser» – er ment å illustrere at jussen er begrenset og fragmentert i politiutdanningen, med de utfordringer det medfører for både underviser og student.

Avgrensninger

Artikkelens pedagogiske innhold er begrenset til det jeg har funnet relevant, sammenholdt med de erfaringer jeg har med undervisningsformene som behandles her. Når pedagogisk teori faller sammen med min praksis og erfaringer, anvendes «jag-form» med etterfølgende henvisning til kilde.

Fremdrift

Innledningsvis sies det noe om patruljetjeneste, politistudiet og politistudentene. Deretter redegjøres det for ordensjussen i politiutdanningen, hva målet med undervisningen er og hva som gjøres. Så løftes en del utfordringer og muligheter undervisningsfeltet reiser, før det foretas noen avsluttende betraktninger.

Patruljetjeneste, politistudiet og politistudentene

Patruljetjeneste – hva står på spill?

Politiets patruljetjeneste representerer den største kontaktflaten politiet har med publikum. Gjennom patruljering i bil og til fots er politiet tett på publikum,

og det er innenfor dette virkefeltet flest inngrep skjer. Med inngrep menes beslutninger som fattes eller handlinger som foretas under utøvelse av offentlig myndighet, og som er bestemmende for en persons rettigheter eller plikter, jf. definisjonen av enkeltvedtak i forvaltningsloven § 2, 1. ledd bokstav b jf. bokstav a (Rønning, 2023, s. 21). Det dreier seg om anholdelser, visitasjoner, bortvisninger, innbringelser, ransaking, pågripelse, beslag og maktanvendelse i sammenheng med disse. Det dreier seg om inngrep som er beskyttet gjennom menneskerettighetene, eksempelvis privatlivets fred, jf. EMK art. 8, retten til frihet, jf. EMK art. 5, forbudet mot tortur, umenneskelig og nedverdiggende behandling, jf. EMK art. 3 samt retten til rettferdig rettergang, jf. EMK art. 6.

Tiltakene politiet kan benytte seg av er av inngripende karakter. De skjer i stor grad «ute på gaten», med begrenset faktagrunnlag, uten tid til å trekke seg tilbake, «lukke døren» og sjekke kildene. Inngrepene skjer i stor grad uten formell kvalitetssikring. Gjennom kunnskap kan feil forebygges. Det er viktig å gi studentene tilstrekkelig faglig kompetanse til at de kan stå imot etatens krav til effektivitet som går ut over rettssikkerheten, eller uforsvarlige forenklinger om at «sånn gjør vi det her».

Politistudiet som en tverrfaglig utdanning

For å bli politi må man gjennomføre en treårig bachelorutdanning ved Politihøgskolen (politihogskolen.no). Utdanningen er i all hovedsak organisert etter arbeidsfeltet politiet jobber innenfor, og er slik preget av praksisfeltet. Det handler om forebygging, operative arbeidsoppgaver og etterforskning. I tillegg omhandles politiets forhold til samfunnet for øvrig¹.

Politiutdanningen er en tverrfaglig utdanning som består av politifag, samfunnsfag, psykologi og juss. Av juridiske emner inngår ordensjuss, strafferett, straffeprosess, alminnelig forvaltningsrett, utlendingsrett, barnevern og psykisk helsevern. Det juridiske innholdet i utdanningen er fragmentert som følge av en praksisnær og tverrfaglig tilnærming. Studentene er på høyskolen første og tredje studieår, mens det andre studieåret tilbringes i praksis på et tjenestested.

---

1 <https://www.politihogskolen.no/globalassets/for-studenter/regelverk-og-innholdet-i-bachelor/rammeplan-og-programplaner/rammeplan-bachelor-politiutdanning-2019.pdf>

Det juridiske innholdet i politiutdanningen

Da politiutdanningen ble endret fra etatsskole til høyskole, fikk det juridiske innholdet et samlet omfang på 30 studiepoeng (første og tredje studieår). Utdanningen var organisert i tre søyler: politifag, samfunnsfag og juridiske fag. Etter dette har utdanningen blitt mer rettet mot profesjonen, med tverrfaglige emner. Dette har ledet til at studiepoeng er fordelt på emner som eksempelvis operativt arbeid, etterforskning og forebygging. Der man tidligere hadde fokus på det fagspesifikke i undervisningen og det tverrfaglige i øvelser, er det nå betydelig innslag av tverrfaglig undervisning i tillegg til øvelser. For jussens del har denne omleggingen både ledet til redusert omfang og en fragmentering av de fagelementene som gjenstod. Det foreligger ingen redegjørelse for hvorfor dette har skjedd. Reduksjonen gjelder spesielt privatrettslige emner, samt alminnelig og spesiell forvaltningsrett.

«Vi skal bli politi»

Studentene som tas opp til politiutdanningen er generelt høyt motiverte. Mange av dem har lenge hatt planer om å bli politi (Larsson, 2010; Winnæss & Helland, 2014). De er motiverte av yrket og ikke utdanningen. De har ønske om å hjelpe andre, skape trygghet, rette opp uorden, avdekke kriminalitet og ta gjerningspersoner. De velger politiyrket fordi det er variert, hendelsesstyrt, praktisk og spennende (Winnæss & Helland, 2014). Studentene gir uttrykk for klare forventninger til et praktisk, variert og spennende yrkesliv der man ikke sitter på kontor, men er ute i gatene. Dette kan skape bekymring for at studentene ikke er så motiverte til å studere jussen politiyrket styres av. Min erfaring er imidlertid at de juridiske fag er takknemlige å undervise i. Studentene vet at politiet er regelstyrt, og erfarer raskt ubehaget ved ikke å vite hva de har lov til å gjøre når de i øvelser og praksisåret må omsette teori til praksis.

Fra politistudent til politibetjent

Gjennom undervisning i juss skal studentene gjøres i stand til å utføre en polititjeneste som er profesjonell og forsvarlig. Politiet blir gjerne omtalt som lovens lange arm. Studiet skal gjøre dem bevisst på politirollen og hvor lang og sterk denne armen er, og ikke minst hvilke begrensninger den har. De

må få forståelse for rettssystemet, maktfordelingen, legalitetsprinsippet og prinsippene om saklighet, likhet, objektivitet og forsvarlig saksbehandling. Dette er nødvendig slik at de kan utøve et godt skjønn.

Studentene må også få kunnskaper om lovgivningsprosessen, hva rettskilder er, hvordan tolkning skal skje og hva en regel er. Undervisningen må knyttes til eksempler fra praksis, slik at studentene forstår reglens reelle betydning. Videre er det nødvendig å bruke caser og ha øvelser der prinsippenes betydning i tjenesteutførelsen synliggjøres og regelverket gjøres praksisrelevant. Reglene har slik sett ingen egenverdi. De skal regulere adferd, og må praktiseres for å fylle sin funksjon.

Nedenfor gjennomgås ulike undervisningsformer som anvendes i undervisningen av ordensjuss ved politiutdanningen.

Ordensjuss i politiutdanningen – hva er målet og hva gjøres?

Fagdidaktisk utgangspunkt

Når jeg planlegger og gjennomfører undervisning, er det viktig å ha pedagogisk bevissthet om undervisningens hvorfor, hva og hvordan. Jeg tenker gjennom begrunnelsen for å undervise om aktuelt tema, hva undervisningen skal omfatte, og hvordan undervisningen skal gjennomføres. Å koble pedagogiske vurderinger til en faglig kontekst omtales gjerne som fagdidaktikk (Mørcke & Rump, 2020, s. 93).

I ordensjuss skal studentene få kunnskaper om regelverket som regulerer politiets anledning til å gripe inn i situasjoner som omhandler ordensforstyrrelser, fare for sikkerhet og lovbrudd, og med hvilke midler og på hvilken måte det kan skje, jf. politiloven §§ 6–13. Videre skal de ha kunnskaper om skjønn og de rettslige rammene for skjønnsutøvelsen. Endelig skal de ha kunnskaper om et utvalg lovbrudd og hvordan innledende etterforskning kan foretas (Bachelor – Politihøgskolen, politi.hogskolen.no).

For å legge til rette for studentenes læring kan den didaktiske trekant være til hjelp. Den viser relasjonen til studentene, måten lærestoffet formidles på, og studentenes læreprosess. Dette er av avgjørende betydning for undervisnin-

gens kvalitet og danner fokus for planlegging og utvikling av undervisningen (Mørcke & Rump, 2020, s. 95–96).

Gjennom de ulike undervisningsformene jeg anvender, kombineres en konstruktivistisk forståelse av læring, mesterlæreforståelse og psykodynamisk orientert undervisning. Dette skjer henholdsvis ved å få studentene til å arbeide aktivt med lærestoffet, vise hvordan stoffet skal behandles (eksempelvis gjennom forelesning og eksempler), og få til et godt samspill basert på godt læringsklima med gode relasjoner (Dolin, 2020, s. 65). Som del av dette anvendes studentstyrt tilbakemelding, se punkt 3.9. Dannelse søkes oppnådd gjennom arbeid med metode, oppgaver og øvelser. Slik kan studenten øke kritisk evne, også til selvkritikk, evne til å argumentere, vise empati og tenke i sammenhenger og forbindelser (Mørcke & Rump, 2020, s. 97).

Faglige og tverrfaglige læringsutbyttebeskrivelser

I de operative emnene i politiutdanningen inngår både faglige og tverrfaglige læringsutbyttebeskrivelser (omtales gjerne som LUB-er). Med læringsutbyttebeskrivelser menes faglige og strategiske verktøy for utforming og styring av studieprogrammet. De skal også bidra til å styre studentenes forventninger og valg (Meld. St. 16 (2016–2017), punkt 3.2).

Som fagansatt kan man bidra ved utformingen av læringsutbyttebeskrivelser og konkretisering av disse. Spesielt ved tverrfaglige læringsutbyttebeskrivelser er det hensiktsmessig med konkretisering for å tydeliggjøre for studentene hva som kreves av dem av fagspesifikk kompetanse.

LUB-ene som gjelder jussen i patruljetjeneste første studieår inneholder verbene: forklare, avgjøre, gjennomføre, anvende og bruke. De befinner seg følgelig på de tre nederste trinnene i Blooms reviderte taksonomi: huske, forstå og anvende (Mørcke & Rump, 2020, s. 101).

Også i tredje studieår befinner LUB-ene seg i all hovedsak på de tre laveste nivåene. Dette er fordi man anvender verbene: gjøre rede for, reflektere, foreta valg og handlinger/ta begrunnede beslutninger. Men det er også krav om at de skal kunne ta ansvar, evaluere og vurdere. Da sikter man mot de neste to trinnene i taksonomien som omhandler analysere og evaluere (Mørcke & Rump, 2020, s. 101).

I bacheloroppgaven, der juridisk metode kan anvendes, er det krav om å utforme, ha innsikt/kjennskap, forstå, utvikle, finne, vurdere, anvende, ana-

lysere. Da sikter man også mot siste trinn i taksonomien som er å skape (Mørcke & Rump, 2020, s. 101). Det kan nok stilles spørsmål om LUB-ene er noe ambisiøse, spesielt når man ser dem i sammenheng med den relativt begrensede plass jussen har i studiet (jf. Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk beskrevet i Wilhelmsen, 2014, s. 82–86 og s. 103).

Helt nytt for de fleste

De aller fleste studentene kan ikke annet om juss og rettssystemet enn det de har fått av generell opplæring i grunnskolen og videregående skole. Noen har hatt rettslære på videregående, og noen få har studert juridiske fag. Ved studiestart presenteres studentene for en video der jeg samtaler med en annen jurist om hvilke juridiske kunnskaper studentene har. Vi legger til rette for undring ved å stille spørsmål om hva studentene tror juss er, hvordan juss dannes og hva det skal brukes til. Videre stiller vi spørsmål om hva de tenker om politiets rolle og oppgaver, og hvilken posisjon og funksjon jussen har i så måte. Underveis introduseres faglige begrep som studentene kan knytte egen kunnskap til, og slik forberedes til det de skal lære. Dette har blitt verdsatt av studentene.

Juridisk metode og materiell rett

Juridisk metode har blitt brukt, også av jurister ved politiutdanningen, som betegnelse både på metoden for å finne frem til gjeldende rett og på selve rettsanvendelsen (praktikumsoppgaver, caser). Dette virker selvsagt forvirrende for både lærere og studenter. Første studieår er det lite fokus på metode, og mer på å lære studentene å løse praktiske oppgaver. Dette har sin begrunnelse i eksamensformen. Tredje studieår kan studentene velge juridisk metode for bacheloroppgaven sin, og får da mer undervisning i metode.

Gjennom studiet undervises studentene i materiell og prosessuell rett. Å synliggjøre innholdet i regelverket som regulerer og er relevant for politiets virksomhet, er det sentrale mål med undervisningen. Dette regelverket omtales gjerne som «verktøykassen» fordi studentene skal forstå at kunnskap om regelverket vil hjelpe dem til å utføre en forsvarlig tjeneste. For å oppnå en slik innsikt har jeg erfart at det er nødvendig å bruke tid på å tydeliggjøre reglenes begrunnelse og de vurderinger og verdiavveininger lovgiver har foretatt, for

deretter å etterspørre studentenes refleksjoner omkring regelverkets innhold i øvelser og ved oppgavejobbing.

Forståelse for praksisfeltet som en forutsetning for å nå frem med budskapet

All undervisning innenfor ordensjussen er forskningsbasert. Som underviser og forsker på fagfeltet undervisningen omhandler, har jeg mulighet til å gi nærhet til forskningen på feltet og ny viten. Jeg kan komme med relevante eksempler og sette innholdet i perspektiv. Min erfaring er at studentene verdsetter dette samspillet (Dohn & Dolin, 2020, s. 43).

Både gjennom arbeid med tverrfaglige caser og studentenes erfaringer fra praksisåret, men spesielt gjennom den empiriske datainnsamlingen jeg gjennomførte i forbindelse med mitt doktorgradsarbeid (Rønning, 2017), har jeg fått større forståelse for praksisfeltet politistudentene skal ut i. Datainnsamlingen omfattet observasjon av politibetjenter i patruljetjeneste, intervju med dem om hendelser jeg overvar, og studier av dokumenter de utformet i forbindelse med aktuell tjeneste. Jeg fikk demonstrert hvilke arbeidsforhold og utfordringer politibetjenter står i, og dermed forståelse for rammefaktorene rettsanvendelsen skal foretas i. Dette er av stor verdi som underviser.

Forelesningen

Jeg bruker forelesning for å skape overblikk, gjøre komplekse problemstillinger forståelige, samt motivere og inspirere til videre læring. Gjennom forelesningen gis det oversikt over feltet på kort tid. Linjer trekkes og ting settes i perspektiv, og jeg kan dra nytte av egen innsikt. Fremfor å gjennomgå litteraturen slavisk, presenteres studentene også for det som ikke står i læreboken. Jeg kan fremheve poeng på tvers av litteraturen og sette det teoretiske perspektiv i en praktisk sammenheng. Komplekse teoretiske fremstillinger kan forenkles ved å forklare nøkkelbegrep, presentere sammenfatninger og foreta prioriteringer. Jeg forsøker også å la forelesningen få virkning som en motivasjon og inspirasjon til videre studier. På slutten forsøker jeg å oppsummere, samler tråder og bygger bro til neste undervisning. Slik forsøker jeg å synliggjøre hva studentene har lært og hva de mangler av kunnskap (Dahl & Troelsen, 2020, s. 179).

Studentene fortelles hva forelesningen skal handle om. Jeg bruker gjerne hendelser fra praksis eller øvelser de har vært i, eller skal i, for å skape en bro mellom studentenes forestillinger og det fagstoffet som skal presenteres. Fokus er på studentene. Jeg ser på dem og får inntrykk av om de henger med, om jeg må omformulere meg, engasjere dem, eller om de er klare for å gå videre.

Jeg har fokus på å forklare stoffet på en forståelig måte. Jeg får studentene med i samtalen ved å stille spørsmål og sette dem inn i praksisnære situasjoner de kan kjenne seg igjen i (Dahl & Troelsen, 2020, s. 180). Dette er for å unngå at de mister konsentrasjonen, gjøre dem kognitivt aktive og skjerpe deres oppmerksomhet. Jeg bruker også spørsmål de kan summe over, dvs. at de diskuterer med studenter de sitter sammen med. På den måten kan jeg få studentene til å fokusere på spesifikke ting, bruke egne ord for å løse spørsmålet, og derved gjøre stoffet til sitt (Dahl & Troelsen, 2020, s. 182–183).

I forkant av undervisningen utarbeides en presentasjon, gjerne i form av en PowerPoint, for å tydeliggjøre budskapet. Denne er systematisert med over- og underpunkter, og legges ut på studentenes læringsplattform slik at de kan notere på den. Erfaringen er imidlertid at slike presentasjoner kan virke begrensende på studentenes vilje til å ta notater. Uten notater mister studenten muligheten til å repetere og bearbeide de deler av forelesningen som ikke fremkommer på nevnte presentasjon. Konsekvensen av dette møter jeg stadig når studentene stiller spørsmål om forhold som jeg gjentatte ganger har hatt fokus på i forelesningen.

Underveis i undervisningen veksler jeg mellom det overordnede og det detaljerte for å synliggjøre hvor de enkelte bestemmelsene og tilhørende vilkår hører hjemme. Jeg går systematisk gjennom vilkår i enkeltbestemmelser, men utfordrer studentene til å løfte blikket kontinuerlig for at de skal bli bevisste på hvilket arbeidsfelt de er på, hvilke oppgaver politiet har i så måte, og hvilke prinsipper som må hensyntas for å utøve myndighet og makt. Slik synliggjøres materielle, prosessuelle og formelle bestemmelser, samt deres prinsipielle grunnlag. Videre bruker jeg tavle eller flipover for å kompensere for eventuell endring i fremdrift, eksempelvis basert på studentenes spørsmål. Slik kan tempoet senkes, studentene henge med, og man slipper tekniske problemer (Dahl & Troelsen, 2020, s. 180–181).

Som nevnt har jeg betydelig fokus på hvorfor reglene er som de er, og anser det både som en viktig faglig og pedagogisk faktor. Jeg viser til andre fag og tema i utdanningen for å synliggjøre hvordan det juridiske henger sammen med disse, og hvordan de virker i en profesjonsmessig helhet.

Praktiske oppgaver – «caser»

Studentene jobber med oppgaver (eller caser som gjerne blir brukt som betegnelse på praksisnære beskrivelser der problemstillinger reises) for å oppnå kunnskaper og ferdigheter. Gjennom gjenkjenning og forståelse kan evnen til abstraksjon og problemløsning økes. Fokus er gjerne på politibetjentenes handlingsmuligheter. Studenten settes inn i en praksisnær problemstilling av fagspesifikk og teoretisk art, og slik dannes forbindelsen mellom teori og praksis. Jeg anvender hendelser fra eget forskningsfelt eller dagsaktuelle hendelser beskrevet gjennom avgjørelser fra domstolen, Spesialenheten eller media, enten gjennom pressen eller dokumentarserier om politiet. Med dette som utgangspunkt oppnås drøftelse og fordypelse både faglig og tverrfaglig. Det kan også bidra til økt generell kompetanse innen kommunikasjon og det å identifisere og løse problemer, samt skape selvstendig engasjement i komplekse situasjoner (Krogh *et al.*, 2020, s. 201–205). Gjennom caser går studentene ut av mottakerrollen og kan finne arbeidet mer interessant, motiverende og givende enn mer tradisjonelle undervisningsmåter (Krogh *et al.*, 2020, s. 206).

I casen beskrives en situasjon som synliggjør hvilke utfordringer og problemstillinger som skal løses. Slik leder casen hen til teoretiske poeng som er faglig relevante, både konkret og generelt. Jeg erfarer det som viktig å være til stede og veilede studentene ved behov (Krogh *et al.*, 2020, s. 205–206). Ellers kan det bli mye «synsing» og lite faglig forankrede løsninger på spørsmålene. Faktum utformes slik at studentene identifiserer seg som politi ute i patruljetjeneste, og er tilpasset de problemstillinger som det er ønske om at studentene tar stilling til. Gjennom faktum rettes fokus mot jussens betydning og funksjon som verktøykasse. Erfaringen er at studentene raskt lever seg inn i casen og blir engasjerte i løsningen av spørsmålene som reises.

Oppgaven utformes slik at studentene skal kunne beherske de tre nederste trinnene i Blooms taksonomi, som omhandler fakta, forståelse og anvendelse. Kunnskapen de trenger for å løse oppgaven skal finnes i litteraturen de er presentert for (Wilhelmsen, 2014, s. 159). Innledningsvis er studentene ivrige etter å komme til «det riktige svaret». Det medfører fare for at de overser både faktum (og eventuell mangel på det) og rettslige vilkår på veien. Her er det viktig å få studentene til å forstå at det viktigste ikke er svaret, men veien frem til dette. Man må veilede dem gjennom utfordringen. Ved å stille spørsmål om faktum og de rettslige vilkår «tvinges» studenten til å gjennomgå trinn for

trinn i problemløsningsmetoden. Studentene gir uttrykk for økt forståelse for politirollen og de rettslige rammer for myndighetsutøvelsen etter en slik øvelse.

Studentene jobber gjerne med casen i grupper og oppfordres til å skrive ned drøftelsene sine. Studentene skal snakke sammen og utferdige et produkt eller en sammenfatning av diskusjonene de har hatt (Christensen, 2020, s. 189). Slik trenes de i argumentasjon, dybde og refleksjon. Deretter avsluttes arbeidet i plenum, og gruppene kan få ansvar for å presentere sin løsning på problemstillingene som reises i casen. Til slutt kan man som underviser supplere med teori (Krogh *et al.*, 2020, s. 208–209).

Studentene gir uttrykk for at de lærer mer ved å diskutere med medstudenter og forklare seg til andre. Perspektivet utvides, og eventuelle misforståelser kan oppklares. Gruppearbeidet har også en sosial funksjon, der studentenes trygghet kan økes. Videre kan det bidra til innsikt i en arbeidssituasjon som studentene kan bruke senere i arbeid (Christensen, 2020, s. 192).

Som del av undervisningen i skjønn får studentene i oppgave å dele erfaringer fra praksisåret. Her må de treffe beslutninger om løsningsforslag og argumentere for det (Wilhelmsen, 2014, s. 159). Alle skal finne ett oppdrag de synes de løste godt skjønnsmessig og ett de ikke synes var så bra. Så presenteres ett eksempel av hver kategori til resten av klassen, slik at alle involveres i hendelsene.

Det er interessant å merke seg at det ikke sjelden er slik at det studenten tror er bra skjønnsutøvelse, viser seg ikke å være så bra, mens tilfeller de tenker de håndterte dårlig, kanskje ikke var det. Innstillingen synes å ha sammenheng med hva som skjedde etter at beslutningene var fattet. Studentene kan eksempelvis trekke den slutning at kvaliteten på den skjønnsmessige vurderingen er dårlig dersom man velger å bortvise en person fremfor å innbringe vedkommende i tilfeller der vedkommende havner i slåsskamp senere på natten.

Som underviser må man synliggjøre at skjønnsutøvelsen inngår i en prosess, der beslutninger fattes på grunnlag av det faktum man har på det tidspunkt beslutningen treffes. Etterpåkløskap er ikke spesielt imponerende. Viktigheten av å gjøre det som er rimelig å kreve for å finne ut av faktum understrekes imidlertid.

Ved gruppearbeid oppstår interpersonell dynamikk. Det kan oppstå maktkamp og personlig posisjonering. Som underviser må man være nærværende, oppmerksom og engasjert (Christensen, 2020, s. 191). Man må iverksette tiltak dersom noen blir for dominerende eller for passive. Måten

studentstyrt tilbakemelding gjennomføres på kan kompensere for slike utfordringer, se punkt 3.9.

Jobbing med caser bidrar til at fokus rettes mot både læreprosess og faglig innhold. Studentene kan utvikle metakognitiv og refleksiv faglig kompetanse. Med dette menes bevissthet om hvilke ressurser og metoder som fører til faglig og personlig læring. Slik kan studentene oppnå ferdigheter i kommunikasjon, evne til å strukturere kunnskap og få en helhetsorientert måte å løse faglige problemstillinger på (Krogh *et al.*, 2020, s. 211–212). Også her kan studentstyrt tilbakemelding være et godt verktøy, se punkt 3.9.

Studentens aktive engasjement i studiearbeidet og deltakelse i dialog med underviser og medstudenter er av vital betydning for tilegnelsen av stoffet. Det er også viktig for å kunne bygge opp kompetansen til å sette det i perspektiv. Som underviser må man unngå å komme med egne vurderinger og konklusjoner for tidlig. Man bør møte forslag med imøtekommenhet og nysgjerrighet, og få flere studenter til å redegjøre for sine synspunkter og begrunnelsen for disse. Det er også viktig å forstå hva eventuelle forskjeller i synspunkter består i (Haugsted & Ingerslev, 2020, s. 289–290).

Erfaringen er at arbeid med caser virker motiverende på studentene. De blir interesserte i å lese mer for å lære mer, og dermed bli bedre i stand til å mestre yrket.

Praktiske øvelser

En vesentlig del av undervisningen i patruljetjeneste omfatter praktiske tverrfaglige øvelser der studentene skal opptre som politibetjenter i en patrulje og løse et oppdrag. Gjennom øvelsene synliggjøres jussens betydning og funksjon som verktøykasse. Det starter gjerne med en melding om at noe har skjedd på en bestemt adresse. Deretter rykker politiet ut til stedet og får tilgang til ytterligere faktum gjennom observasjon og samtaler med de som er på stedet.

Typiske problemstillinger vedrørende det juridiske er hvorvidt politiet har rett eller plikt til å gripe inn. Det handler også om på hvilken måte det kan gripes inn og om det kan anvendes fysisk makt. Studentene må også ta stilling til om det er grunnlag for å iverksette etterforskning, og hvilke tiltak som er relevante i så måte.

Casene synliggjør hvordan fagelementene henger sammen. De legges på et nivå der studentene har forutsetninger for å mestre det meste godt,

men med utfordringer som bidrar til å synliggjøre behov for, og motivasjon til å søke mer kunnskap.

Stress kan lede til tunnelsyn, med den følge at relevant faktum ikke oppfattes. Eksempelvis kan det være at en markør har en flaske eller kniv i hånden. Studentene gir uttrykk for at mangel på juridisk kunnskap skaper stress som opptar kapasitet. Dette fører til at evnen til å ta kontroll på situasjonen, vurdere hvordan oppdraget bør løses, og gjennomføre dette på en hensiktsmessig måte svekkes. Dette øker motivasjonen for å lære juss betraktelig. Kunnskap og ferdigheter gir økt trygghet og ro til å kunne konsentrere seg om faktum-innsamling og vurdering. Man blir mer målrettet i faktum-innsamlingen og vet hva som er relevant informasjon og hva som ikke kan tillegges vekt.

Studentstyrt tilbakemelding

Ved en rekke av de tverrfaglige øvelsene i patruljetjeneste anvendes studentstyrt tilbakemelding. Dette er resultat av et tverrfaglig utviklings- og forskningsprosjekt som har som mål å gi studentene kompetanse i å gi og ta imot tilbakemeldinger. Slik bidrar det til en bedre tjenesteutøvelse. Prosjektet har sitt utgangspunkt i empiri som viser at det hos politibetjenter eksisterer en vegring mot å kritisere eller rapportere hendelser som vurderes å være i strid med regelverket. Tiltaket er begrunnet blant annet i rettsikkerhet, psykologisk trygghet, erfaringslæring, trivsel og arbeidsmiljø (Andersen *et al.*, 2023).

Etter øvelser skal studentene som har vært i aksjon evaluere oppdragsløsningen. De reflekterer over egen rolle og gir tilbakemeldinger til de andre i patruljen. De blir instruert til først å trekke frem det de synes de mestret godt, for deretter å reflektere over hva som kunne vært løst annerledes. Årsaken til dette er at studentene skal lære seg å se hva de mestrer godt, bekrefte dette og oppdage en eventuell overføringsverdi til forhold de mener de ikke mestret så godt. Det er nødvendig å påminne studentene om denne fremgangsmåten, da de instinktivt fokuserer på det de synes de mestret dårlig. Etter noe øving sitter fremgangsmetoden, og studentene ser verdien av denne. Alle synspunkter skal begrunnes faglig. Deretter får medstudenter som er markører og observatører uttale seg etter samme fremgangsmåte. Det er utviklet retningslinjer for prosessen, der det sentrale er at alt som sies skal være godt ment og bidra til en bedre tjenesteutøvelse. Til sist kommer faglærerne inn med bekreftelse, korrigering og supplerer etter behov (Andersen *et al.*, 2023).

Det er interessant og gledelig å se hvor mye studentene kan samlet sett. Slik søker vi å legge til rette for en diskusjonskultur preget av aksept og respekt. Det er klare og eksplisitte avtaler og rammer for gruppens arbeid. Dette kan igjen bidra til et bedre studiemiljø (Christensen, 2020, s. 196–198).

Evalueringer av den studentstyrte tilbakemeldingen er svært gode og vil videreføres i utdanningen. Studentene gir uttrykk for at de lærer mer, er mer skjerpet, de blir tryggere på hverandre, og miljøet blir bedre enn ved tradisjonell lærerstyrt evaluering.

Bacheloroppgaven og veiledning på denne

Politistudentene kan velge å skrive bacheloroppgave ved bruk av juridisk metode. Omfanget på oppgaven og metodeundervisningen tilsvarer 15 studiepoeng. Undervisningen de blir tilbudt omhandler rettskildelære, rettskildesøk og tolkning. I tillegg inngår retningslinjer for prosjektbeskrivelse, prosessen og produktet de skal skape, regler for referanser og veiledningens rammer. Tidligere leverte oppgaver brukes for å illustrere alternativ oppbygging av tekst.

Tidlig i veiledningen avklares forventninger og mål for veiledningen. Veiledningen omfatter både prosess og produkt. Jeg setter meg inn i studentens tenkning ved å lese gjennom utkast til tekst og eventuelle spørsmål i forkant av veiledningen. Spørsmål avklares fortløpende, og på slutten gjennomføres en oppsummering før veien videre avklares (Wichmann-Hansen & Jensen, 2020, s. 330–331).

Studenten veiledes på tekstens struktur, kildebruk, tolkning, presentasjon, eksempler, språk og referanseteknikk. Som veileder på tekst bør man bidra til at studenten skriver faglig forsvarlig, bruker faguttrykk riktig, analyserer problem, har en vitenskapelig uttrykksmåte, unngår ladet språkbruk, er presis, kommuniserer hvordan oppgaven er bygd opp (metakommunikasjon), viser til kilder og refererer korrekt (Jørgensen & Rienecker, 2020, s. 363). Her kreves det innsats av veileder, da måten å skrive på er ny for de fleste. Som nevnt har de trening i å løse praktiske oppgaver, mens bredden og dybden som kreves i en teorioppgave kan oppleves som krevende. Det kan være hensiktsmessig å vise dem hvordan en lærebok i juss skrives. Da ser de hvordan vilkår for vilkår presenteres systematisk, og forståelse illustreres ved eksempler.

Både jeg og studenten stiller spørsmål fortløpende etter behov. Noen er konkrete for å få felles forståelse. Andre er undersøkende, hvor jeg går dypere

for å avdekke studentens kunnskap, forståelse og argumentasjon. Atter andre spørsmål er utfordrende, med mål om at studenten skal motiveres til kritisk refleksjon, tenke gjennom valg og konklusjoner, og overveie alternativer. Endelig stilles evaluerende spørsmål slik at veiledningen blir formålstjenlig (Wichmann-Hansen & Jensen, 2020, s. 340–345).

Studentene får en jurist som veileder og tilbys tre veiledninger. Studentene forberedes på at skriving er en krevende prosess med oppover- og nedoverbakker, at oppgaven i mange henseender lever sitt eget liv, og at de derfor må være forberedt på endringer underveis. Det er viktig å skape trygghet hos studenten til å kunne levere uferdig og ustrukturert tekst, da det gir veileder mulighet til å se hvor studenten er i sitt arbeid og slik bli mer målrettet i veiledningen. Studentene må også gjøres trygge på at skrivearbeidet er en modningsprosess, hvor modning ikke vil skje uten at man skriver og plages underveis, og at tekst som forkastes har tjent en funksjon.

Erfaringen er at studentene gjennom arbeidet med bacheloroppgaven får bedre forståelse for politirollen. Blant annet fordi de i oppgaven må sette temaet inn i en politirelevant kontekst, der maktfordeling, rettssikkerhet, menneskerettigheter og prinsippene om legalitet, saklighet, likhet, objektivitet og forsvarlig saksbehandling blir naturlige innholds-komponenter. Slik videreføres jussens betydning og funksjon som verktøykasse. Studentene oppnår også allmenngyldig forståelse ved å fordype seg i det spesielle.

Den gjennomgående skjønnsutøvelsen

Regelverket som regulerer politiets ordenstjeneste har et betydelig skjønnsinnslag, men det er klare rettslige rammer for denne skjønnsutøvelsen. Forståelse for lovens formål og kravene til likhet, objektivitet, saklighet og forsvarlig saksbehandling som sentrale retningsgivere er avgjørende for å kunne utføre en forsvarlig tjeneste. Bare slik kan man forhindre at egeninteresse overstyrer fellesinteressen de er satt til å forvalte (Rønning, 2017).

Prosessten kan belyses ved det eksemplariske prinsipp. Undervisningen må konsentreres om en del av stoffet som på en eller annen måte avspeiler et større hele. Eksemplene kan eksempelvis omhandle grunnleggende prinsipper (Mørcke & Rump, 2020, s. 96 med videre henvisninger).

Skjønnsmessige problemstillinger inngår i skriftlige oppgaver, øvelser og bacheloroppgaven, og er slik gjennomgående i utdanningen.

Prinsippenes gjennomgående betydning

Mens casetrening og øvelser gjør studentene i stand til å løse konkrete problemstillinger, må prinsippene parallelt løftes frem og synliggjøres for å gjøre studentene selvstendige i sine handlingsvalg. De overordnede prinsippene etterspørres for å sikre at studentene ser disses relevans og betydning for tjenesteutførelsen. Eksempellæring er utmerket for å ha noe å hekte teorien på, men bærer på en dobbelthet. Uten samtidig fokus på prinsippene vil de rettslige rammer kunne forsvinne i eksemplets makt. Man må finne en balanse mellom det prinsipielle og det konkrete, slik at studentene blir i stand til å anvende det de har lært i nye situasjoner. Blir undervisningen for enkel, gjør vi studentene en bjørnetjeneste. Vi skal hjelpe dem på veien, men vi skal ikke tenke for dem.

Muligheter og utfordringer

«Litt juss og sånn»

Politistudenter skal bli politibetjenter som fatter vedtak med rettslig virkning (Parmann *et al.*, 2023, s. 225). Det forutsetter et forsvarlig kunnskaps- og ferdighetsnivå slik at myndighetsutøvelsen skjer i samsvar med de rettslige rammer og urett forhindres. Det kan stilles spørsmål om politistudentene kan bli dugelige rettsanvendere med mindre enn 20 studiepoeng.

Fragmentert undervisning

Studentene undervises i juss innimellom «alt det andre», fordelt over hele semestre eller studieår. Det legges ned innsats for å sikre at studentene ser tverrfaglige sammenhenger, eksempelvis ved å undervise i fysisk maktbruk fra et juridisk og politifaglig ståsted i samme periode.

Undervisningen i juridisk metode er meget begrenset. Mens det tidligere var et eget emne, er det nå inkludert i strafferett og straffeprosess, der fokus mer er på å løse praktiske oppgaver enn hvordan man klarlegger gjeldende rett. I forbindelse med bacheloroppgaven tilbys som nevnt undervisning i juridisk metode.

Tverrfaglig undervisning

Fordelene med tverrfaglig undervisning er at studentene (og de som underviser) får se jussens betydning i en praktisk helhet. Man får illustrert hvordan fagene er relevante i forhold til hverandre. Eksempelvis taktikk (hvordan legge til rette for lempeligste middel) og psykologi (hvordan påvirker stress evnen til å registrere og innhente faktum, hvordan empati og antipati kan utfordre evnen til å være objektiv, og hvordan følelser kan påvirke nivå av makt/myndighet knyttet til evnen til å holde seg rolig og behersket og ikke la seg provosere, slik politiinstruksen § 5-2 krever). Tverrfaglig samarbeid kan brukes som en utmerket arena for å synliggjøre rettslige problemstillinger.

Ulempene er at man mister muligheten til å gå i dybden. Ved å dele opp det juridiske innholdet i utdanningen og gjøre læringsutbyttebeskrivelser, studiepoeng, arbeidskrav og eksamener tverrfaglige, kan følgen bli redusert forståelse for det rettslige.

For politiutdanningens vedkommende er det ikke mangel på kobling til yrkesfeltet, ettersom studentene er ute i praksis et helt studieår (Meld. St. 16 (2016–2017) punkt 3.1). Det kan derfor stilles spørsmål om det tverrfaglige innslaget i, og kravet til yrkesrelevans, går ut over det fagspesifikke innholdet. Slik kan det bli for dominerende i utdanningen. Tiden på høgskolen kunne etter min vurdering hatt et noe redusert yrkespreg, til fordel for det fagspesifikke fokus.

Fragmentert litteratur

Med en begrenset mengde studiepoeng blir også litteraturen begrenset og gjerne fragmentert. Noe litteratur er hentet fra bøker, der kapitler eller deler av disse er inntatt, mens annet er hentet fra artikler eller lovkommentarer. Det skaper utfordringer når studentene presenteres for tekster som er løsrevet fra en helhetlig faglig og pedagogisk fremstilling. Strukturen i en tekst gir uttrykk for struktur i et fag og er retningsgivende for systematisk og metodisk tenkning. En innholdsfortegnelse kan eksempelvis tjene som støtte når man jobber med overordnede prinsipper sammenholdt med detaljer rundt konkrete vilkår.

Tverrfaglig og fragmentert kvalitetssikring

Tidligere hadde studentene skriftlig praktikumseksamen i ordensjuss, strafferett og straffeprosess første studieår. Denne ble avløst av en tverrfaglig muntlig eksamen. Til tross for faglig motstand gikk man videre til en tverrfaglig flervalgseksamen. Etter evaluering ble en case inkludert, og nå består eksamen bare av caser. Fordelen med dette er at studentene må formulere svar selv og slik vise kunnskaper, forståelse og ferdigheter. I tredje studieår har muntlig tverrfaglig eksamen blitt anvendt over mange år. Her presenteres studentene for en case, de siste par årene i form av en liten film, og de får spørsmål knyttet til denne.

Tverrfaglige eksamener åpner for at man kan kvalitetssikre at studentene ser det juridiske i en profesjonsfaglig helhet. Ulempen er at eksamen i all hovedsak inneholder mindre bruddstykker juss. I begrenset grad kan man sikre at studenten ser de viktige helheter og prinsipielle overbygg til det mer detaljerte regelverket som er aktuelt i casen de har fått presentert. Mulighet til å stille spørsmål kan kompensere for noe, selv om anledningen til dette er begrenset av hensyn til tid og fordeling med andre fagsensorer.

Fra fysiske til digitale rettskilder

Mens studentene tidligere primært jobbet med regelverk, lærebøker og artikler i papirform, er det nå vesentlige innslag av digitale rettskilder og digital litteratur i politiutdanningen. Studentene har tilgang til lovdata og rettsdata, og benytter det aktivt i studiet. Det er en fordel at rettskildene har blitt lettere tilgjengelig, og dermed kan anvendes av studentene ved behov og uten kostnad. Men søken etter «riktig svar» kan bli preget av klikking fremfor fordypning. Når man klikker seg fra kilde til kilde, kan forståelsen for kildehierarkiet bli skadelidende. En bok er resultat av et faglig og didaktisk arbeid, hvor fagets og emnets struktur og logikk synliggjøres. Over- og underpunkter viser studenten hva som er prinsipielt og overordnet, og hvor de enkelte vilkår hører hjemme. Det er noe annet å sitte med kilder digitalt, der knapt en side vises i gangen.

Digitalisert undervisning

I de senere år har det vært fokus på digitalisering av undervisning. Dette kan være effektivt og ressursbesparende, og spesiell kompetanse noen undervisere innehar kan deles med flere studiesteder. På den annen side er muligheten for dialog borte, og studentene gir tilbakemelding på at verdien av digital undervisning er begrenset. Studentene blir passive tilhørere, og underviseren mister muligheten til å justere undervisningen slik at den treffer behov studentene har.

Oppsummerende refleksjoner rundt læreprosessen

Erfaring fra undervisning og veiledning har tydeliggjort hvor viktig det er å vise tålmodighet når studentene strever med å forstå juss. De etterspør gjerne konklusjoner og er utålmodige med å komme frem til et svar. For å kunne sikre et resultat som holder mål juridisk, er det nødvendig å synliggjøre at det er veien frem til resultatet som er det sentrale. Slik kan de bli i stand til å identifisere hva som er formålet med bestemmelsene de skal forholde seg til, hva innholdet i lovens vilkår er, hvilket faktum som er relevant, og hvilke hensyn som er saklig å tillegge vekt ved skjønnsutøvelsen. Jeg skal ikke frata dem verdien av å plages for så å oppleve gleden ved å oppnå forståelse etter anstrengelse.

For å kunne bli dugelige politibetjenter, som håndhever rett og ivaretar rettssikkerhet, må vi som underviser disse, synliggjøre jussens gjennomgående betydning og forutsetning for forsvarlig og profesjonell tjenesteutøvelse. Vi må sikre at studentene forstår verdigrunnlaget regelverket bygger på, og tenkningen som ligger bak. Derved kan vi utvide deres horisont og sikre at lovens formål blir styrende for skjønnsutøvelsen. Studentene skal i sitt fremtidige yrkesliv ikke bare håndtere juridiske utfordringer, de skal også evne å se dem. Det forutsetter solid rettslig kompetanse.

Referanser

- Andersen, D., Handegård, T. L., Hunstad-Ulriksen, C., Kviseth, T.-E. N., Magnussen, T., Rønning, H., & Solhaug, H. (2023). *Rapport fra utviklingsprosjektet «Tilbakemeldingskultur/kompetanse i politiet og politiutdanningen»*. Politihøgskolen. <https://bibsys-primo.hosted.exlibrisgroup.com/primo-explore/fulldisplay?vid=POLITHS&docid=BRAGE11250%2F3111151&context=L>
- Christensen, G. (2020). Gruppearbeide. I L. Rienecker et al. (Red.), *Universitetspædagogik*. Samfundslitteratur.
- Dahl, B., & Troelsen, R. (2020). Forelæsning. I L. Rienecker et al. (Red.), *Universitetspædagogik*. Samfundslitteratur.
- Dohn, N. B., & Dolin, J. (2020). Forskningsbasert undervisning. I L. Rienecker et al. (Red.), *Universitetspædagogik*. Samfundslitteratur.
- Dolin, J. (2020). Undervisning for læring. I L. Rienecker m.fl. (Red.), *Universitetspædagogik*. Samfundslitteratur.
- Haugsted, M. T. & Ingerslev, G. H. (2020). Diskussjoner og argumentation i undervisningen. I L. Rienecker et al. (Red.), *Universitetspædagogik*. Samfundslitteratur.
- Jørgensen, P. S. & Rienecker, L. (2020). Teksten i vejledning – vejledning på tekst. I L. Rienecker et al. (Red.), *Universitetspædagogik*. Samfundslitteratur.
- Larsson, P. (2010). Fra armsterke bondesønner til akademikerbarn. Om rekrutteringen til politiyrket. *Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskap*, 97(2), 150–159.
- Meld. St. 16 (2016–2017). *Kultur for kvalitet i høyere utdanning*.
- Mørcke, A. M. & Rump, C. Ø. (2020). Universitetspædagogiske modeller og prinsipper. I L. Rienecker et al. (Red.), *Universitetspædagogik*. Samfundslitteratur.
- Rønning, H. (2017). *Politi og skjønn – en studie av politibetjentes skjønnsutøvelse i ordens-tjeneste, sett i lys av rettslige rammer* [Doktorgradsavhandling, UiT Norges arktiske universitet].
- Rønning, H. (2023). *Politi og skjønn sett i lys av rettslige rammer*. Universitetsforlaget.
- Wilhelmsen, L. S. (2014). *Juridisk fagdidaktikk*.
- Winnæss, P. & Helland, H. (2014). Politistudentene: Hvem er de og hvorfor vil de bli politi? *Nordisk politiforskning*, 1(2), 93–123.